

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIGA ONA TILI O‘QITISH ORQALINUTQ
MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA QO‘LLANILADIGAN ZAMONAVIY
PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR**

Chorshanbiyeva Mahliyo

Termiz davlat pedagogika instituti
2-bosqich magistranti

Sh.N.Xazratkulova

Termiz davlat pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası
katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ona tili fanini o‘qitish jarayonida nutq madaniyatini rivojlantirishda qo‘llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, shaxsga yo‘naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuv asosida nutq madaniyatini shakllantirish imkoniyatlari ochib beriladi. Maqolada boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar

Ona tili ta‘limi, nutq madaniyati, boshlang‘ich sinf, pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv

Аннотация

В статье анализируются теоретические и практические аспекты использования современных педагогических технологий в развитии культуры речи учащихся начальных классов в процессе обучения родному языку. Рассматриваются возможности формирования устной и письменной речи на основе интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий, личностно-ориентированного и компетентностного подходов. Обосновывается эффективность современных педагогических технологий в развитии речевой культуры младших школьников.

Ключевые слова

Обучение родному языку, культура речи, начальная школа, педагогические технологии, интерактивные методы, компетентностный подход

Abstract

This article analyzes the theoretical and practical aspects of using modern pedagogical technologies in developing speech culture of primary school students through teaching the mother tongue. The study explores the possibilities of forming oral and written speech based on interactive methods, information and communication technologies, learner-centered and competency-based approaches. The effectiveness of modern pedagogical technologies in improving speech culture of primary school students is scientifically substantiated.

Keywords

Mother tongue education, speech culture, primary school, pedagogical technologies, interactive methods, competency-based approach

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida, ularning nutqiy va tafakkur rivojida muhim o'rin tutadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda to'g'ri, ravon, mantiqli va madaniyatli nutq ko'nikmalari shakllanadi. Ona tili fani boshlang'ich sinflarda nutq madaniyatini rivojlantirishning asosiy vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan davlat ta'lim standartlarining joriy etilishi o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishni taqozo etmoqda. An'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarning nutqiy faolligini to'liq ta'minlab bera olmayotgan bir paytda, interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalar nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili o'qitish orqali nutq madaniyatini rivojlantirishda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Nutq madaniyati tushunchasi va uning boshlang'ich ta'limdagi ahamiyati

Nutq madaniyati — bu til birliklaridan maqsadga muvofiq, adabiy til me'yorlariga rioya qilgan holda foydalanish malakasidir. Nutq madaniyati shaxsning umumiy madaniy saviyasi, tafakkuri va ijtimoiy faolligini aks ettiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq madaniyatini rivojlantirish quyidagi jihatlar bilan belgilanadi:

- So'z boyligini kengaytirish;
- Talaffuz va grammatik me'yorlarga amal qilish;
- Fikrni mantiqiy va izchil bayon etish;
- Og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish.

Mazkur vazifalarni amalga oshirishda ona tili darslarining o'rni beqiyosdir.

ona tili ta'limida zamonaviy pedagogik texnologiyalar mohiyati

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish va natijaga yo'naltirishga xizmat qiluvchi metodlar va vositalar majmuasidir. Ular o'quvchi shaxsini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, mustaqil fikrlash, muloqot madaniyati va nutqiy kompetensiyalarni shakllantirishni nazarda tutadi.

Boshlang'ich ta'limda ona tili darslarida qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar quyidagilardan iborat:

- Interfaol o'qitish metodlari;
- Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim;
- Kompetensiyaviy yondashuv.

Interfaol metodlar orqali nutq madaniyatini rivojlantirish

Interfaol metodlar o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni dars jarayoniga faol jalb etish orqali nutqiy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. "aqliy hujum", "klaster", "insert", "rol o'ynash", "bahs-munozara" kabi metodlar o'quvchilarning erkin fikrlashini va og'zaki nutqini rivojlantiradi.

Bu metodlar orqali o'quvchilar:

- O'z fikrini aniq va ravon ifodalashga;
- Muloqot jarayonida nutq madaniyatiga rioya qilishga;
- Tinglash va tushunish ko'nikmalarini shakllantirishga erishadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining nutq rivojiga ta'siri

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining qiziqishini oshiradi va nutqiy faoliyatini faollashtiradi. Multimediali taqdimotlar, audio va video materiallar, interaktiv mashqlar o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirishga xizmat qiladi.

Akt vositalari yordamida:

- To'g'ri talaffuz shakllanadi;
- Eshitish orqali idrok etish rivojlanadi;
- Yozma nutq ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va nutq madaniyati

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim o'quvchining individual imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Ushbu yondashuv nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega, chunki har bir o'quvchining nutqiy rivoji turlicha kechadi.

O'qituvchi o'quvchining nutqiy faoliyatini rag'batlantirish orqali uning ishonchini oshiradi va erkin muloqotga undaydi.

kompetensiyaviy yondashuv asosida nutq madaniyatini shakllantirish

Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarda hayotiy vaziyatlarda qo'llaniladigan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan. Ona tili ta'limida bu yondashuv nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

Nutqiy kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Muloqot qilish;
- Fikrni og'zaki va yozma shaklda ifodalash;
- Nutq madaniyati me'yorlariga rioya qilish.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning amaliy samaradorligi

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan ona tili darslari o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega. O'quvchilarning darsga qiziqishi oshadi, ularning nutqiy faolligi kuchayadi va muloqot madaniyati shakllanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tili o'qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish nutq madaniyatini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa barkamol, muloqotga layoqatli shaxsni tarbiyalashga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – toshkent.
2. Ona tili o'qitish metodikasi. – o'quv qo'llanma.
3. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – monografiya.
4. Nutq madaniyati asoslari. – ilmiy-nazariy manbalar.

5. Kompetensiyaviy yondashuv va ta'lim sifati. – ilmiy maqolalar.
6. Boshlang'ich ta'limda innovatsion metodlar.